

УДК 027.021(477-25)НБУВ:930.25-027552(092)Шудря

Т. В. Герасімова
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського

**ОСОБОВИЙ АРХІВ М. А. ШУДРІ
У ФОНДАХ ІНСТИТУТУ РУКОПISУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО: АРХЕОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД**

Висвітлено історію надходження особистого архіву відомого українського журналіста, письменника, лауреата Шевченківської премії М. А. Шудрі до фондів Інституту рукопису НБУВ, проаналізовано склад та зміст його особового архівного фонду, визначено інформаційну наповненість та надано характеристику структурних категорій документів.

Ключові слова: особовий архівний фонд, М. А. Шудря, журналістика, науковий опис.

Серед численних особових фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі ІР НБУВ) є великий за обсягом, змістовний та інформативний фонд – архів Миколи Архиповича Шудрі (псевд. Архипенко, Полтавець, Полтавченко, В. Шмако), відомого українського журналіста, письменника, кіносценариста, різнобічної і цікавої людини.

Архів передавався до ІР НБУВ впродовж 1987–1997 р. самим фондоутворювачем та протягом 1999–2002 рр. – його дружиною, Євгенією Стефанівною Шудрею. Обсяг архіву становить 3676 одиниць зберігання і є найбільшим комплексом документів про М. Шудрю, що віддзеркалює канву його життя та наукові й творчі інтереси.

Микола Архипович Шудря народився 5 січня 1935 року в селі Веселий Поділ Семенівського району Полтавської області, де навчався в семирічній Веселоподільській школі, а згодом – у Семенівській середній. Писати вірші він почав ще навчаючись у школі.

У 1958 р. закінчив факультет журналістики Київського університету імені Т. Г. Шевченка і вступив до аспірантури, паралельно викладаючи в університеті та пишучи й публікуючи власні твори.

М. А. Шудря працював на різних посадах у таких виданнях: газетах «Київський комсомолец», «Радянська Україна», «Літературна Україна», «Наш час», «Зоряний ключ», журналах «Україна», «Народна творчість

та етнографія», «Ukraine». Його статті та художні твори побачили світ у часописах «Література і суспільство», «Дніпро», «Знання та праця», «Сільські вісті» тощо.

Викладацька діяльність М. А. Шудрі включала в себе посади викладача в Київському університеті імені Тараса Шевченка та виконуючого обов'язки доцента Київського інституту культури імені О. Є. Корнійчука.

Він був членом творчих спілок журналістів, письменників та кінематографістів, лауреатом Державної премії України імені Тараса Шевченка за кіносценарії до повнометражних художньо-документальних фільмів про Г. Сковороду «Відкрий себе» (1972) та Т. Шевченка «Тарас» (1989), отримав премію Спілки журналістів «Золоте перо» за серію репортажів з Чорнобиля.

М. А. Шудря – автор сценаріїв телепередач про провідних діячів культури, літератури та мистецтва, займався перекладацькою діяльністю.

Відомого культурно-просвітницького діяча України не стало 28 березня 2012 р.

Архів Миколи Шудрі в ІР НБУВ структурований за **десятьма категоріями** документів фондоутворювача. Перша категорія – це **наукові та творчі матеріали** різних жанрів, серед яких дипломна робота фондоутворювача 1958 р. «Серце публіциста» про С. А. Подолинського (ІР НБУВ, ф. 299, од. зб. 6), оповідання, повісті, нариси, розвідки, есе, вірші, поеми, балади, драматичні твори (п'єси та драми), переклади художніх творів, записи та переклади статей, бесід, інтерв'ю, спогадів, підготовлені публікації зі вступами, «врізами», «врубамі», перекладами, післямова та коментарями М. Шудрі, укладені та упорядковані збірки творів, літературні та режисерські сценарії та матеріали до них, рецензії та відгуки, робочі та підготовчі матеріали до прозових творів (виписки, замітки, списки), літературні заявки та проспекти, а також бібліографія М. Шудрі, складена ним самим, до якої входять, зокрема, переліки його публікацій, перекладів та статей.

Важливими для дослідників творчості М. А. Шудрі є його праці, присвячені культурі та історії рідної Полтавщини та інших місцевостей України, зокрема пов'язаних з Т. Шевченком, а також низка високохудожніх робіт, таких як: автограф повісті про Т. Шевченка «Верховіть черешчатого дуба» 1981 р. (од. зб. 10, 120), автограф повісті «Ти зі мною, мадонно...» 1988 р. (од. зб. 172, 341), повість «Сяйво над Славутю» 1956 р. (од. зб. 4), репортажі з середньої Азії та Прибалтики; статті про «зону лиха» – Чорнобиль (од. зб. 146, 284, 295), матеріали про «Слово про Ігорів похід» – «Слідом за князем. Мандрівні нотатки учасника наукової експедиції «По пути похода князя Ігоря 1185 г.» (од. зб. 154), розвідки з історії української народної пісні (од. зб. 220, 226, 229, 250–251, 253–254, 260).

В особовому архіві М. А. Шудрі зберігаються його персоналогічні студії стосовно різних видатних представників вітчизняної та світової науки й культури, зокрема про О. І. Білецького (од. зб. 18), Л. І. Глібова (од. зб. 3), Т. Г. Шевченка (од. зб. 27, 122, 168, 183, 208, 213, 219, 230, 252), І. Я. Франка (од. зб. 28, 256), Остапа Вишню (од. зб. 31, 33, 88), М. Равеля (од. зб. 32), А. Дурова (од. зб. 47), П. Г. Тичину (од. зб. 66), М. Д. Рудя (од. зб. 69), О. Гончара (од. зб. 71), О. Довженка (од. зб. 72–73, 224, 238, 255), Лесю Українку (од. зб. 74), С. В. Рахманінова (од. зб. 83), Ю. К. Смолича (од. зб. 85), М. Горького (од. зб. 105), У. Кармалюка (од. зб. 124, 147, 167), Я. Гашека (од. зб. 130), М. В. Гоголя (од. зб. 132), М. Ю. Лермонтова (од. зб. 137), О. С. Пушкіна (од. зб. 138), Г. Ф. Квітку-Основ'яненка (од. зб. 161), С. О. Висоцького (од. зб. 165), Нестора-літописця (од. зб. 173), В. С. Костенка (од. зб. 187), Б. Хмельницького (од. зб. 196, 319), І. Сірка (од. зб. 199, 288), І. О. Виговського (од. зб. 205, 217), П. Г. Тичину (од. зб. 206), М. Драгоманова (од. зб. 215), гетьмана П. Дорошенка (од. зб. 218), Т. Осьмачку (од. зб. 234), Ю. Яновського (од. зб. 236, 264), І. Брюховецького (од. зб. 240), В. С. Стефаніка (од. зб. 243, 277), Г. Тютюнника (од. зб. 245), П. Конашевича-Сагайдачного (од. зб. 249), Є. Маланюка (од. зб. 265, 324), А. С. Малишка (од. зб. 278), М. С. Грушевського (од. зб. 279), О. Т. Гончара (од. зб. 285), П. І. Чайковського (од. зб. 290–291), П. П. Скоропадського (од. зб. 308), П. Орлика (од. зб. 309), О. Олеся (од. зб. 325) та ін.

Певний час М. А. Шудря займався вивченням життєвого шляху політичного діяча соціал-демократичних переконань, фундатора української школи фізичної економії С. А. Подолинського. Документи про нього та його праці лягли в основу циклу статей про С. А. Подолинського. Це, зокрема статті «З приміткою В. І. Леніна» (1964 р.) (од. зб. 35), «Історія Подолинського з приміткою В. І. Леніна» (1964 р.) (од. зб. 37), «Київський кореспондент Маркса» (1964 р.) (од. зб. 39), «Предтеча марксизму на Україні» (б.д.) (од. зб. 41), «Соціалістичний публіцист «Громади» (1966 р.) (б.д.) (од. зб. 65), нарис «Серце публіциста» (1964 р.) (од. зб. 42), проспект книги «Український кореспондент Маркса» та матеріали до неї (1965 р.) (од. зб. 48–63), проспект книги «Револьюційний публіцист України Сергій Подолинський» (1967 р.) (од. зб. 68).

Нижнім ліриком виказав себе Шудря-поет, що ми бачимо крізь призму його поетичних доробків, які зберігаються в особовому фондї митця.

Одним з напрямів творчої діяльності Миколи Шудрі була перекладацька праця, результати якої віддзеркалює комплекс документів з його особового архіву. Це переклади різножанрових художніх та публіцистичних творів з різних мов українською, зокрема: віршованої казки «Ескімос» В. П. Філатова, віршів Г. Алхазішвілі «Вже сутінь залягла...», творів Б. Міндадзе –

«Захоплююсь барвистими птахами...», А. Германова – «Завтра неділя», А. Бернотаса – «Над Вільнюсом – гуси». Варто відзначити досконалість перекладу вірша «Наш фіалковий філфак» В. Шевельова, в якому Миколі Архиповичу, на нашу думку, вдалося відтворити емоційність і експресивність твору фонетичними виразними засобами української мови, подібними до тих, що їх використав автор оригінального тексту.

Серед прозових праць великий масив становлять переклади статей, листування та спогадів видатних особистостей, а також романів і уривків з них, оповідань, повістей, казок.

Переклади українською мовою таких художніх творів, як оповідання «Непутяща дитина» письменника-фантаста Є. І. Замятіна, казки «Містечко в сигаретниці» В. Одоєвського, казки «Медова каша» О. Дюма, оповідання С. Моєма «Єдине слово перед смертю» знаходимо лише в Миколи Шудрі.

Поза тим є окремі зразки перекладів п'єс, драм, памфлетів, передмов до публікацій статей, кіноповістей, притч, байок, рецензій, театральних есе, історичних довідок, монографії.

Шудрю-перекладача вирізняє творче ставлення до добору виразних засобів для створення більшої емоційності кінцевого тексту та досконале володіння як мовами текстів, які він перекладав, так і, власне, українською мовою. І, безперечно, слід наголосити на тому, що перекладацька спадщина Миколи Шудрі є різноманітною як за мовами, так і за жанрами та тематикою.

Окрім цього у фонді зберігаються декілька рукописних та машинописних збірників художніх творів, перекладених і упорядкованих Миколою Архиповичем, а також підготовлені публікації перекладених творів.

Наступну категорію документів складають **рецензії та відгуки на праці фондоутворювача** інших осіб. Ця група документів є набагато меншою за попередню, проте містить певні важливі документи. Це, зокрема, відгуки В. Горського, Р. Корогодського, Л. Череватенка та інших на документальний фільм «Пізнай себе» («Відкрий себе») про Г. Сковороду, що приніс авторам – М. Шудрі та В. Костенку номінацію на Державну премію імені Тараса Шевченка (од. зб. 863, 868, 876, 878); рецензія на документальну повість М. Шудрі та М. Лабинського «Не зречуся імені твого» (од. зб. 864); рецензія на п'єсу Миколи Шудрі, написану під псевдонімом В. Шмако «Не дай серцю скам'янити» (од. зб. 866); відгук О. Гончара на сценарій М. Шудрі «Одвічна жарина» (од. зб. 867).

Третя категорія включає в себе **біографічні матеріали** журналіста й письменника **та матеріали про його службову, професійну та громадську діяльність**.

Сюди увійшли, передусім, дипломи: Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (од. зб. 881), лауреата Державної премії

УРСР ім. Т. Г. Шевченка (од. зб. 925) тощо; посвідчення: учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у 1986 р. (од. зб. 913), про відрядження тощо; членські квитки різних організацій, перепустки: перепустка співробітника журналу «Україна» на право в'їзду до закритої зони Чорнобиля (од. зб. 960) тощо; рекомендації, характеристики, заяви, клопотання, автобіографії, кадрові документи, повідомлення Спілки журналістів України про відзначення М. А. Шудрі премією «Золоте перо» за серію репортажів з Чорнобиля (од. зб. 914), вітальні адреси та статті про Миколу Архиповича, звіти, робочі плани, програми, накази, повідомлення, листи з проханнями, низка документів, пов'язаних з діяльністю М. Шудрі в якості редактора журналу «Україна», заявки на кіносценарії та матеріали, пов'язані з діяльністю Миколи Шудрі-кінодраматурга: «Чернобыль. Хроника трудных недель», довідка про нагороди фільму на всесоюзних та міжнародних фестивалях 1987–1988 рр. (од. зб. 1009), свідоцтва, заявки, угоди, проспекти, проекти та особисті записники з творчо-публіцистичними та особистими записами.

Четверта категорія містить **листування** М. Шудрі з різними приватними та офіційними адресатами й кореспондентами, серед яких зустрічаються відомі персоналії та організації. Це, зокрема, такі організації, як: Інститут філософії АН України (од. зб. 1181, 1193, 1194), Інститут історії України НАН України (од. зб. 1190), Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР (од. зб. 1191), Музей історії міста Києва (од. зб. 1195–1197, 1212–1214), Спілка журналістів України (од. зб. 1199), Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (од. зб. 1200), Спілка письменників України (од. зб. 1205, 1241, 1242), Спілка художників України (од. зб. 1207, 1209, 1243, 1244), Національна академія наук України (од. зб. 1218), Спілка кінематографістів України (од. зб. 1240), товариство «Просвіта» (од. зб. 1248), редакції газет та журналів, музеї, посольства, бібліотеки.

Адресатами Миколи Архиповича були: М. П. Бажан (од. зб. 1263), Б. Д. Градов (од. зб. 1267), С. Й. Грабовський (од. зб. 1357–1358), В. І. Хмара (од. зб. 1280); Д. М. Косарик (од. зб. 1287), Комітет по присудженню премії ім. Т. Г. Шевченка (од. зб. 1286) та ін.

Серед кореспондентів Миколи Шудрі зустрічаються такі особи, як: В. І. Абизов (од. зб. 1289–1290), І. Г. Аполлонов (од. зб. 1293), М. П. Бажан (од. зб. 1296), І. І. Белоіванов (од. зб. 1298–1300), П. В. Жур (од. зб. 1423–1426), Д. М. Косарик (од. зб. 1490), А. А. Луначарський (од. зб. 1520), М. П. Масло (од. зб. 1536), І. М. Пташніков (од. зб. 1601–1604), М. Д. Рудь (од. зб. 1626), С. Л. Хаврусь (од. зб. 1684–1709), М. В. Шарлемань (од. зб. 1750) та ін. Серед організацій, що були кореспондентами фондоутворювача, представлені бібліотеки, видавництва, редакції газет і журналів, музеї, університети та інститути, архіви тощо.

П'яту категорію документів утворюють **матеріали інших осіб**, зібрані фондоутворювачем. Це, передусім, оригінали статей і нарисів та ксерокопії з них, вирізки з газет та журналів.

Цікавими є автографи документів, машинописні оригінали та машинописні й рукописні копії з них, зокрема: нариси І. І. Александрова (од. зб. 1868–1870), статті О. М. Апанович про гетьманів Івана Сірка, Петра Конашевича-Сагайдачного, острів Хортицю (од. зб. 1882–1884), вірші І. Г. Аполлонова (од. зб. 1885–1886), передмова до публікації вірша В. Сосюри «Любіть Україну», написана І. Багряним (од. зб. 1904), статті О. Бердника (од. зб. 1921–1924), вірші поета І. Белоіванова (од. зб. 1927–1928), твори М. Булгакова (од. зб. 1967), стаття С. Єфремова про Івана Франка (од. зб. 2146), щоденник С. Єфремова (од. зб. 2147), літературний сценарій П. Загребельного та С. Параджанова за мотивами творів М. М. Коцюбинського «Интермеццо» (од. зб. 2161), збірник статей і спогадів «Иван Кавалеридзе... К 100-летию со дня рождения» (од. зб. 2192–2193), мемуари І. Кавалеридзе (од. зб. 2194), протокол засідання та рішення Комісії Верховної Ради УРСР з питань патріотичного та інтернаціонального виховання і міжнаціональних відносин від 23 червня 1989 р. (од. зб. 2278–2279), стаття А. П. та К. А. Кончаковських про бібліотеку М. Булгакова (од. зб. 2284), матеріали до альбому про Я. Гулака-Артемівського (од. зб. 2265), виписки з листів К. Білокур до Д. Косарика (од. зб. 2293), твори В. Костенка, серед яких є нарис, літературні кіносценарії, монтажний запис документального кінофільму, спогади, листи та вірші (од. зб. 2296–2308), вірші Л. Костенко (од. зб. 2310), оповідання Я. Кривка (од. зб. 2325), спогади про М. Куліша його дружини з рукописними коментарями дружини Остапа Вишні (од. зб. 2338), публікація В. С. Шандри документів з фондів Центрального державного історичного архіву УРСР у м. Києві про П. Куліша (од. зб. 2339), режисерський щоденник Л. Курбаса (од. зб. 2341), оповідання Л. Курбаса з правками М. А. Шудрі (од. зб. 2342), низка документів про Є. Маланюка: рецензії на його твори (од. зб. 2390), спогади про нього (од. зб. 2391), його стаття про М. Гоголя та Т. Шевченка (од. зб. 2391), стаття З. С. Гутченко до легенди про місце народження Т. Г. Шевченка в селі Моринцях (од. зб. 2082), публікація листів П. Тичини до Л. Папарук (од. зб. 2026), виписки М. Шудрі з віршів В. Висоцького (од. зб. 2003), публікації віршів Остапа Вишні (од. зб. 2004), рукописи віршів М. Вінграновського, низка статей В. Волковинського про Н. Махно (од. зб. 2015–2017), правки до статті О. Гончара про І. П. Котляревського «Слово про безсмертного полтавця» (од. зб. 2057), низка статей про «Слово о полку Ігоревім» (од. зб. 2101, 2182, 2204, 2448, 2554, 2569, 2615, 2619, 2792, 2794, 2795), резолюція ООН «Празднование 800-летия «Слова о

полку Игоре́ве» (од. зб. 2554), твори П. Жура (од. зб. 2154–2155), оповідання Г. Косинки (од. зб. 2294), стаття «Радісна султанша» А. Кримського (од. зб. 2326), уривки тексту видання Б. Д. Крупницького «Гетьман Пилип Орлик» (од. зб. 2328–2329), промова А. Малишка на похороні В. Сосюри 11 січня 1965 р. (од. зб. 2393), копія рукою М. Шудрі маніфесту гетьмана запорозьких козаків Пилипа Орлика 1712 р. (од. зб. 2396), публікація Ю. Мицика листів І. Сірка (од. зб. 2420), стаття Р. Мовчан про Г. Тютюнника (од. зб. 2427), нарис Ю. Мицика про Ю. Хмельницького (од. зб. 2419), спогади Т. Мороз-Стрілець про Г. Косинку та М. Рильського (од. зб. 2441), публікація Т. Мороз-Стрілець листа Г. Косинки до О. Кобилянської 4 листопада 1927 р. (од. зб. 2442), фольклорні записи про Г. Сковороду (од. зб. 2460), режисерський сценарій О. Муратова за «Повістю про санаторну зону» М. Хвильового (од. зб. 2449), вірші та статті Б. Олійника (од. зб. 2482–2484), лірика Т. Осьмачки (од. зб. 2493–2496), вірші Д. Павличка (од. зб. 2497), низка статей С. Петлюри: «Вчіться у Шевченка!» (од. зб. 2515), «Пам'яті поета-борця» (од. зб. 2517) тощо, збірка споми́нів під редакцією А. Жука «Симон Петлюра в молодості» (од. зб. 2518), літературний сценарій повнометражного документального фільму В. Пивоварова та А. Ткачука «Симон Петлюра» (од. зб. 2525), довідник «Письменники Полтавщини» з примітками М. Шудрі (од. зб. 2529), оповідання С. Плачинди (од. зб. 2534), розвідка О. Пошивайла «Таки святі горшки ліплять! (Гончарство – боже откровення). Дещо з міфологічних уявлень українців про гончарство» (од. зб. 2553), стаття А. Прахова «К рисункам Т. Г. Шевченко» (од. зб. 2555), матеріали про А. Прахова його нащадків (од. зб. 2556–2557), відкритий лист про необхідність створення Шевченківської енциклопедії (од. зб. 2564), матеріали про Остапа Вишню (од. зб. 2566), привітання М. Рильського з нагоди відкриття Стеблівського музею І. С. Нечуя-Левицького (од. зб. 2582), публікація листів І. Мазепи до М. Кочубеївни (од. зб. 2583), низка статей різних авторів про авіаконструкторів та льотчиків С. Корольова, О. Антонова, Г. Лисенка, Г. Бахчиванджи тощо, стаття О. Русова «Коллекция рисунков Т. Г. Шевченко» (од. зб. 2596), підготовка до друку спогадів С. Русової (од. зб. 2597), копії М. Шудрі автобіографії В. Самійленка (од. зб. 2605), переспів І. Світличного «Слово про Ігоре́ву січ» (од. зб. 2615), вірші В. Симоненка (од. зб. 2629–2631), спогади та перекази про І. С. Нечуя-Левицького (од. зб. 2664), історичний нарис В. Степанкова «Петро Дорошенко» (од. зб. 2671), рецензія на путівник «Шляхами великого Кобзаря» І. Стратілата (од. зб. 2675), стаття Б. Ступки про Л. Курбаса «З поривом у завтра» (од. зб. 2679), нариси та оповідання Н. Суровцевої-Олицької (од. зб. 2681), фотокопія вірша П. Тичини «Похорон друга» (од. зб. 2693), твори

Г. Тютюнника: оповідання (од. зб. 2706), «Путёвые заметки» (од. зб. 2707), режисерський сценарій (од. зб. 2708), уривки письменницьких нотатників (од. зб. 2709), історична розвідка В. Ульяновського «Пилип Орлик» (од. зб. 2716), матеріали про Марка Вовчка (од. зб. 2745) та М. Драгоманова (од. зб. 2748), статті, лист та відгуки Л. Хурсіна (од. зб. 2750–2758), факсимільне видання віршів А. Малишка (од. зб. 2759), уривок з промови В. Черчилля до 80-річчя від дня народження Й. Сталіна (од. зб. 2770), вступне слово до публікації та публікація В. Шандри листа П. О. Куліша до Т. Р. Рильського та архівних документів про П. Куліша (од. зб. 2779–2780), збірник нарисів І. Шаповала «Кобзарі України» (од. зб. 2782–2790), статті М. Шарлеманя (од. зб. 2792–2795), фотокопія автографа Т. Шевченка вірша «Заповіт» та змісту збірки «Кобзар» (од. зб. 2803), копія автобіографії Д. Яворницького (од. зб. 2831), рекомендація Ю. Яновського О. Гончару для вступу у члени Спілки письменників України (од. зб. 2837), низка статей про підготовку Шевченківської енциклопедії, листування П. Тичини з Л. Хінкуловим 8–11 серпня 1966 р., копії (од. зб. 2876) та ін.

У фонді є твори авторів-аматорів: стаття фермера Б. Беримця «Паную хіба що біля вил» (1926), оповідання 66-річного колгоспника М. Воронька «Коли сліпі прозріли» (2019) тощо.

Вагомим комплексом особового архіву М. А. Шудрі є статті та нариси різних авторів про відомих діячів культури та мистецтва: І. Франка (од. зб. 1972, 2059, 2288), Л. Курбаса (од. зб. 1982, 2025, 2347, 2472, 2621, 2638–2640), О. Довженка (од. зб. 2002, 2201, 2246, 2343), О. Пушкіна (од. зб. 2013, 2572), М. Фрунзе (2014), М. Гоголя (од. зб. 2032), А. Малишка (од. зб. 2054), П. Тетерю (од. зб. 2089), гетьмана Мазепу (од. зб. 2135), Я. Гашека (од. зб. 2150–2152), І. Гонту (од. зб. 2168), Я. Івашкевича (од. зб. 2179), Т. Осьмачки (од. зб. 2216), Г. Тютюнника (од. зб. 2255–2256, 2508, 2628), В. Винниченка (од. зб. 2261), М. Лермонтова (од. зб. 2351, 2361, 2561), Ю. Яновського (од. зб. 2372), Д. Павличка та Б. Олійника (од. зб. 2377), В. Стуса (од. зб. 2379), Леонардо да Вінчі (од. зб. 2385), С. Воскрекасенка (од. зб. 2388), П. Тичину (од. зб. 2157, 2692, 2767), С. Петлюру (од. зб. 2401, 2632, 2833), В. Самійленка (од. зб. 2409), А. Веделя (од. зб. 2411, 2838), Н. Махна (од. зб. 2440), Л. Хурсіна (од. зб. 2461), Д. Яворницького (од. зб. 2477, 2483, 2624, 2705, 2852), Лесю Українку (од. зб. 2503), А. Могильницького (од. зб. 2720–2723), М. Щорса (од. зб. 2726), М. Леонтовича (од. зб. 2772), В. Сосюру (од. зб. 2819), М. Гартунг – доньку О. Пушкіна (од. зб. 2825), О. Олеся (од. зб. 2841) та ін.

Значне місце у фонді займають вирізки з періодичних видань, машинописні та рукописні копії творів Я. Гашека (од. зб. 2033), Й.-В. Гете (од. зб. 2034), М. Гоголя (од. зб. 2042), О. Гончара (од. зб. 2058),

О. Довженка (од. зб. 2108–2111), І. Драча (од. зб. 2122–2125), Б. Антоненка-Давидовича (од. зб. 2321), «Гілки Шевченкового роду» Д. та Л. Красицьких (од. зб. 2322), Олени Пчілки (од. зб. 2573–2574) та ін.

Шосту категорію утворено з **листування інших осіб**.

Сюди включено листування І. Александрова з П. Коломійцем (од. зб. 2901), копію листа А. Казки до П. Тичини (од. зб. 2919), листи різних осіб до «Літературної України», Літфонду України, копію листа А. Кіріакової в справі допомоги Т. Г. Шевченку у виданні його творів (од. зб. 2921–2922), фотокопію листа М. Горького Л. Хінкулову (од. зб. 2935), копії листів М. Стельмаха П. Тичині (од. зб. 2941), копії М. Шудрі листування Григора Тютюнника з Григорієм Тютюнником (од. зб. 2944), копію листа Л. Хінкулова до М. Горького (од. зб. 2945), лист К. Чуковського до Л. Хінкулова (од. зб. 2948).

Сьома категорія складається з **фотоматеріалів** і містить фоторепортажі, фотографії діячів культури, мистецтва, політики, літератури, театру, спорту, видові фотографії, фоторепродукції та фотомонтажі.

У фонді Миколи Шудрі (од. зб. 2981) зберігається випуск журналу «Україна», на сторінках якого наклеєно фотографії Б. Градова з дитинства – з 1929 р. і до 1984 р., що відображають канву життя митця. Загалом журнал містить 90 фотографій фотокореспондента.

Крім цього, у фонді є оригінальні фотографії видатних діячів: письменника М. Рильського (од. зб. 2988), Б. Олійника (од. зб. 2994), Б. Щорса (од. зб. 3004), О. Гончара (од. зб. 3018, 3035, 3144, 3145), О. Стаханова (од. зб. 3025, 3363), Д. Павличка (од. зб. 3038), С. Лема (од. зб. 3060), М. Амосова (од. зб. 3097), М. Барабашова (од. зб. 3102–3103), О. Блохіна (од. зб. 3111), Л. Брежнєва з Володимиром Щербицьким та діячами компартії (од. зб. 3115), Остапа Вишні (од. зб. 3127), М. Вінграновського (од. зб. 3128), Р. Гамзатова (од. зб. 3134), М. Гумільова (од. зб. 3152), О. Дмитренка (од. зб. 3162), О. Довженка (од. зб. 3163), Олеся Досвітнього (од. зб. 3165), І. Драча (од. зб. 3166), П. Жура (од. зб. 3173, 3174), К. Квятека з родичами (од. зб. 3197), М. Тарновського (од. зб. 3189), О. Корчагіної-Кулик (од. зб. 3228) з Д. Косариком (од. зб. 3228), В. Костенка (од. зб. 3232), А. Кримського (од. зб. 3241), Л. Курбаса (од. зб. 3243, 3244), А. Луначарського (од. зб. 3256), Є. Маланюка (од. зб. 3262), А. Малишка (од. зб. 3264), О. Мандельштама (од. зб. 3265), М. Заньковецької в ролі наймички в п'єсі І. Карпенка-Карого (од. зб. 3177), В. Маяковського (од. зб. 3275), українських митців та громадських діячів Д. Павличка, Д. Бедзика, Ю. Збанацького, М. та В. Козаченків (од. зб. 3305), Петра Панча (од. зб. 3307), Б. Пастернака (од. зб. 3311), С. Плачинди (од. зб. 3317), Йоахіма фон Ріббентропа (од. зб. 3328), М. Рильського (од. зб. 3329–3332), В. Василевської (од. зб. 3333), І. Світличного (од. зб. 3344), Ю. Смолича

(од. зб. 3355), М. Тарновського (од. зб. 3370), П. Тичини (од. зб. 3373), Григора Тютюнника (од. зб. 3385), Григорія Тютюнника (од. зб. 3386), М. Хвильового (од. зб. 3398), Г. Хоткевича (од. зб. 3400–3401), М. Цвєтаєвої (од. зб. 3402), А. Чехова (од. зб. 3405), П. Шелеста (од. зб. 3410), його з М. Хрущовим та Л. Брежньєвим (од. зб. 3409), В. Щербицького (од. зб. 3421), М. Щорса (од. зб. 3422), Г. Юри (од. зб. 3423), Ю. Яновського (од. зб. 3428–3430).

Для дослідників можуть становити інтерес фотопортрети Анни Ахматової та її фотографії з чоловіком Миколою Гумільовим та сином Левом (од. зб. 3099), фотографія директора будівництва Чорнобильської АЕС (од. зб. 2990), фоторепортажі з Киргизії (од. зб. 2992, 3002, 3055–3057), Туркменістану (од. зб. 3033), Латвії (од. зб. 3070), фоторепродукції ілюстрацій до «Кобзаря» Тараса Шевченка з колекції П. І. Арсенича (од. зб. 2999), фотографія з сесії Верховної Ради СРСР у Кремлі (од. зб. 3034), фотографія портрета Т. Шевченка, під яким Леся Українка читала селянам його вірші (од. зб. 3407), календар на 1980 р. з портретами Й. Сталіна (од. зб. 3438).

Деякі фотографії мають дарчі написи Миколі Шудрі. Це, зокрема, портрети І. Єни (од. зб. 3169), В. Жадька (од. зб. 3170), П. Жура (од. зб. 3173), Д. Косарика (од. зб. 3229), Д. Паламарчука (од. зб. 3306).

Поза тим у фонді також є фотокопії фотографій М. Булгакова (од. зб. 3118), В. Вернадського (од. зб. 3122), В. Висоцького з М. Владі (од. зб. 3126), прототипів героїв повісті І.С. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» – С. П. та Д. С. Кайдашів з родинами в м. Стеблеві, Г. Косинки (од. зб. 3230–3231), М. Тичини – матері П. Тичини (од. зб. 3269), Й. Сталіна з Ф. Рузвельтом та В. Черчиллем у Тегерані (од. зб. 3362), М. Фрунзе (од. зб. 3394), М. Шолохова (од. зб. 3415), Д. Яворницького (од. зб. 3426).

Серед видових фотографій фонду зустрічаються цікаві зразки, наприклад, меморіальних дошок: на будинку, де народився С. Корольов (од. зб. 3441), до 70-річчя з дня народження В. Сосюри (од. зб. 3442), меморіальний будинок декабриста В. Давидова у Кам'янці, в якому гостював П. І. Чайковський у 60–90 роках ХІХ ст. (од. зб. 3443), пам'ятники: Б. Хмельницькому (од. зб. 3447), І. Нечую-Левицькому (од. зб. 3450), Г. Сковороді, скульптором якого був І. Кавалерідзе (од. зб. 3451).

Також у фонді зберігаються фотокопії зарисовок А. Базиловича до роману М. Шолохова «Тихий Дон» (од. зб. 3457), фоторепродукція портрета 1781 р. графині О. Браницької роботи художника Р. Бромптона (од. зб. 3458), фоторепродукція картини 1911 р. «Нотр-Дам» роботи художника М. Бурачка (од. зб. 3459), фоторепродукції портретів гетьманів І. Виговського (од. зб. 3460), П. Конашевича-Сагайдачного (од. зб. 3470), фоторепродукція картини 1771 р. художника Жана-Батіста Грьоза «Розбитий

глечик» (од. зб. 3464), фоторепродукція художника М. Маловського портрета М. Рильського (од. зб. 3476), фоторепродукція картини Г. Меліхова «Молодий Тарас Шевченко в майстерні К. П. Брюллова» (од. зб. 3477), фотокопія автопортрета Т. Шевченка з дарчим написом К. Шрейдерсу (од. зб. 3495), фотокопії дарчих написів Т. Шевченка різним особам на його книжках та портрети 1859–1860 рр. (од. зб. 3496), фотомонтаж з портретів та картин М. Лермонтова (од. зб. 3499).

Восьма категорія включає в себе **образотворчі матеріали**: шаржі, карикатури, портрети та ілюстрації, екслібриси, листівки, слайди та негативи, портрети.

В архіві зберігаються малюнки українського художника декоративного скла І. Аполлонова (од. зб. 3501), дружні шаржі українського художника, графіка, карикатуриста А. Арутюнянца на українських поетів і письменників Л. Вишеславського, О. Гончара, П. Гуріненка, І. Драча, Д. Затонського, В. Івановича, Р. Іваничука, Н. Кащук, Л. Костенко, В. Лагоду, В. Лігостова, Ю. Мушкетика, Б. Олійника, Д. Павличка, Р. Третякова та Ю. Щербака (од. зб. 3502–3517), ілюстрації до оповідань Г. Косинки роботи художника В. Касіяна (од. зб. 3519), ілюстрації до оповідань та дитячих книжок Г. Тютюнника роботи художника Левчича (од. зб. 3520, 3521), малюнок пам'ятника Т. Шевченку (од. зб. 3525), портрет О. Білецького (од. зб. 3526), ілюстрації до збірки Т. Шевченка «Кобзар» роботи художника В. Седляра (од. зб. 3527), портрет та пейзажі роботи В. Стеценка (од. зб. 3528), суперобкладинка до книжки П. Скунця «На границі епох» роботи художника В. Скакандія (од. зб. 3529), малюнки В. Шевченка Пилипа Орлика та Кочубея (од. зб. 3532), ілюстрації до «Споминів Казанови» (од. зб. 3533), портрет В. Симоненка роботи художника Ю. Ячейкіна (од. зб. 3535); екслібриси роботи В. Вечерського: М. Лисенка, О. І. Солженіцина (од. зб. 3537), П. Жура (од. зб. 3538), Ф. Погребенника, «Пушкиниана М. А. Емельянова» (од. зб. 3539), «Шевченкіана Миколи Шудрі» (од. зб. 3540), 17 екслібрисів М. Шудрі (од. зб. 3541), екслібрис музею А. Ахматової роботи С. Умнікова (од. зб. 3544).

Дев'ята категорія документів містить колекцію **друкованих матеріалів**, зібрану фондоутворювачем. Це афіші, об'яви та оголошення, плакати, буклети та проспекти, брошури, каталоги, топографічні плани, газети, журнали, бюлетені.

Рідкісними та важливими є: фотокопія оголошення про публічні лекції Д. І. Яворницького 1898 р. (од. зб. 3568), плакат до 130-річчя перепоховання Т. Г. Шевченка на Чернечій горі в Каневі (од. зб. 3572), проспект «Doms – онцертный зал Государственной филармонии Латвийской ССР» (од. зб. 3578), буклет з оглядом діяльності та програм Канадського інституту

українських студій (од. зб. 3579), каталог виставки, присвяченої 175-річчю з дня народження К. П. Брюллова (од. зб. 3589), «Каталог Украинской республиканской филателистической выставки, посвященной 40-летию освобождения Украины от немецко-фашистских захватчиков» (од. зб. 3593), путівники державного музею-заповідника Олександра Пушкіна в смт Пушкінські гори (од. зб. 3595), план Берліна «топографического отдела штаба фронта» (од. зб. 3596), «Непрерывное круговое фотографическое изображение, снятое фотографическим аппаратом, построенным инженер-генерал-майором Биркиным для производства топографической съемки местности. В Киеве на Крещатикской площади. 1869 г.» (од. зб. 3598).

Остання, десята, категорія – це **документи з дарчими написами** різних дарувальників, серед яких зустрічаються такі відомі діячі культури, науки, літератури та мистецтва, як: А. Базилевич (од. зб. 3519), О. Дей (од. зб. 3631), О. Дмитренко (од. зб. 3632–3640), П. Жур (од. зб. 3641), П. Коломієць (од. зб. 3646–3647), В. Костенко (од. зб. 3648), І. Лисенко (од. зб. 3649–3650), Л. Махновець (од. зб. 3653), Т. Мороз-Стрілець (од. зб. 3654), С. Плачинда (од. зб. 3656–3657), Ф. Погребенник (од. зб. 3658), І. Пташніков (од. зб. 3659–3664), Ф. Тютюнник (од. зб. 3670–3672).

Особовий архівний фонд М. А. Шудрі становить значний інтерес для української науки та культури й має зацікавити фахівців-науковців і широкий читацький загал своїми маловідомими матеріалами, відкриваючи для них перспективи вивчення та осмислення документів, що до нього входять.

T. Gerasimova

M. A. Shudria private archival fonds deposited in the holdings of the Manuscript Institute of the V. Vernadsky National Library of Ukraine: the archeographical review

The article covers the history of accession of the private archive of a famous Ukrainian journalist, writer and T. Shevchenko prize laureate M. A. Shudria to the Manuscript Institute of the VNLU fonds. In the paper we have given the short biographical information about the fonds creator and outlined his creative career. We have applied a scheme of M. A. Shudria personal archive documents systematization based on thematical and chronological principles. Therefore the documents have been divided into ten categories: «Scientific and Creative Materials», «Notices and Reviews on the Fonds Creator Works», «Biographical Materials and Materials of the Fonds Creator Official, Professional and Social Activity», «Correspondence», «Materials of Other People», «Correspondence of Other People», «Photographic Materials», «Illustrated Materials», «Printed Materials» and «Documents with Donative Inscriptions». We have thoroughly discussed the activity of M. A. Shudria as a translator of fictional works. The seventh category of documents named «Materials of Other People» is particularly

important as it comprises documents characterizing various areas of cultural, scientific and public life of Ukraine.

Key words: private archival fonds, M. A. Shudria, journalism, scientific description.

Т. В. Герасимова

Личный архивный фонд Н. А. Шудри в фондах Института рукописи Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского: археографическое обозрение

В статье освещена история поступления личного архива известного украинского журналиста, писателя, лауреата Шевченковской премии Н. А. Шудри в фонды Института рукописи НБУВ, предложены краткие биографические сведения о фондообразователе, очерчен его творческий путь. Применена схема систематизации документов личного архивного фонда Н. А. Шудри, основывающаяся на тематическом и хронологическом принципах: документы структурированы за десятью категориями – «Научные и творческие материалы», «Рецензии и отзывы на труды фондообразователя», «Биографические материалы и материалы о научной, творческой и общественной работе Н. А. Шудри», «Переписка», «Материалы других личностей», «Переписка других личностей», «Фотоматериаль», «Изобразительные материалы», «Печатные материалы» и «Материалы с дарственными надписями». Особое внимание уделено деятельности Н. А. Шудри в качестве переводчика художественных произведений. Значительный интерес представляет седьмая категория документов – «Материалы других личностей», в которой собраны документы, характеризующие различные отрасли культурной, научной и общественной жизни Украины.

Ключевые слова: личный архивный фонд, Н. А. Шудря, журналистика, научное описание.